

IMAGOLOGICKÉ REFLEXIE INTERTEXTUALITY V KONTEXTE STREDNEJ EURÓPY (recenzia)

LENKA TKÁČ-ZABÁKOVÁ

ŽILKA, Tibor – ZELENKOVÁ, Anna – BENYOVSZKY, Krisztián: *Stereotypes and Myths. Intertextuality in Central European Imagological Reflections*. Berlin – Bern – Bruxelles – New York - Oxford: Peter Lang, 2022. 166 s.

Monografia *Stereotypes and myths. Intertextuality in imagological reflections*, ktorá vyšla v závere leta vo vydavateľstve Peter Lang, je výsledkom vedeckých iniciatív a práce členov a spolupracovníkov špičkového tímu Stredoeurópske medziliterárne vzťahy, ktorý pôsobí na Fakulte stredoeurópskych štúdií UKF v Nitre. Publikácia analyzuje mýty a stereotypy v stredoeurópskej medziliterárnej komunikácii, venuje sa aj otázkam adaptácie literárnych textov v audiovizuálnej tvorbe.

Po monografickej publikácii, ktorá v minulosti vyšla „z dielne“ špičkového tímu pod názvom *Spiritual-Religious Literature Through the Lens of Comparative Imagology* (MUNI Press 2020), aj odborná publikácia *Stereotypes and Myths* výrazným spôsobom prispieva do medzinárodného imagologického diskurzu, ktorý sa rozšíril medzi odbornou verejnosťou najmä v posledných dvoch desaťročiach. Trojica autorov Tibor Žilka – Anna Zelenková – Krisztián Benyovszky ju predstavuje s cieľom priniesť primeranú metodológiu aplikovanú pri analýze vybraných literárnych diel a ich rozličných žánrových adaptácií, predovšetkým ako metodologický stimul. Ten môže byť určitým východiskom pre hlbšie skúmanie špecifických kultúrnych konštrukcií fungujúcich v medziliterárnej komunikácii, ktorá sa týka stredoeurópskych literatúr a iných druhov umenia. Výskumný tím, ktorý stojí za publikáciou, patrí medzi vedeckú špičku v oblasti štúdia obrazov stredoeurópskej identity v umeleckých textoch. Aj touto publikáciou potvrdzujú svoje renomé, ktoré má korene už v tradícii Nitrianskej semiotickej školy.

Autori v úvodných častiach načrtávajú typológiu rôznych foriem nadväznosti, ktoré demonštrujú na rozličných príkladoch česko-slovenskej a svetovej filmovej tvorby adaptácie literárnych diel. Predkladajú diferencované koncepty „vlastného“ a „cudzieho“ v stredoeurópskych súvislostiach, či už ide o interpretáciu slovensko-maďarských postáv v prozaickom stvárnení, či etnicko-sociálny stereotyp slovenského drotára v českom kontexte. Ďalšia časť monografie prezentuje slovanské mýty o Európe a svete v kontexte štúdia vzťahu Západ – Východ. Približuje aj faustovský mýtus a jeho rôznorodé podoby v stredoeurópskych literatúrach ako špecifický prejav medziliterárnej komunikácie, ktorá v našom kultúrnom priestore aktualizovala postavu Fausta. Medziliterárnosť ako recepčný dôsledok určitých medziliterárnych a medzikultúrnych vzťahov vychádza zo zásady, že text existuje iba vtedy, ak je spaciálne a časovo vnímaný na pozadí iných textov. Záverečná časť vychádza z imagologickej analýzy slovansko-neslovanskej medziliterárnej komunikácie v oblasti populárnej literatúry (A. C. Doyle, A. Christie). Publikácia skúma etnické stereotypy na základe týchto „klasických“ príbehov, ktoré cirkulujú v rôznych kultúrnych kontextoch. Ako autori píšu, možno ich skúmať najmä v próze, kde sú lepšie podmienky na zobrazenie charakterových vlastností, historických a geografických reálií a kultúrnych tradícií národov. Užší, literárno-filologický a širší, kultúrnohistorický prístup spája imagológia ako odvetvie interkulturne orientovanej literárnej komparatistiky. Skúmaním literárneho zobrazenia autostereotypov a heterostereotypov, mýtov, symbolov a emblémov jednotlivých národov významne prispieva

k de-ideologizácii určitých kolektívnych predstáv o povahe „národného charakteru“ alebo „národného ducha“ daného etnika (143, preklad L. T. Z.).¹

KONTAKT

PhDr. Lenka Tkáč-Zabáková, PhD.
Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr
Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF v Nitre
Dražovská 4
949 01 Nitra
Slovenská republika
ltkaczabakova@ukf.sk

¹ “[...] where there are better conditions for depicting the character traits, historical and geographical realities, and cultural traditions of nations. A narrower, literary-philological and broader cultural-historical approach combines imagology as a branch of interculturally oriented literary comparatistics. By examining the literary representation of the auto-stereotypes and hetero-stereotypes, myths, symbols, and emblems of particular peoples, it contributes greatly to the de-ideologisation of certain collective ideas about the nature of the ‘national character’ or ‘national spirit’ of a given ethnic group.”